

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№7

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
IYUL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr,
121- sahifa, iyul, 2025-yil.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi

- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Yashil ish o'rinlari va ekologik ta'lim: o'zbekiston yoshlari uchun yangi imkoniyatlar	12
Rashidov Saidislom, Zaripova Mardona	
Soliqlarni to'lashdan bo'yin tovlash holatlarining informatsion assimetriyaga ta'siri	16
Babanazarova Nilufar Xolmatovna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda budget mablag'laridan foydalanish mexanizmining o'rni va ahamiyati	23
Rustamova Gulmira Aliqulovna	
Dasturiy mahsulotlar logistikasi	30
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Banklarda moliyaviy barqarorligini ta'minlashda moliyaviy natijalar ahamiyati	35
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Oliy ta'lim muassasalarini "yashil universitet" tizimiga transformatsiya qilish istiqbollari (buxoro davlat texnika universiteti va malayziyaning oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik misolida)	39
Rahmatov Shuxrat Axatovich	
Davlat qarzi siyosati samaradorligini oshirish orqali makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash	43
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Оптимизация бизнес-процессов и модернизация занятости в условиях цифровизации	47
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Strategik rivojlanish sharoitida investitsion jozibadorlikning o'rni	54
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirishni rag'batlashtirish	61
Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich	
Альтернативный подход к распределению финансовых ресурсов для эффективного финансирования высшего образования	65
Гулшат Карлибаева	
Banklarda moliyaviy barqarorligini ta'minlashda moliyaviy natijalar ahamiyati	70
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
O'zbekistonda jahon sivilizatsiyasiga ta'sir o'tkaza oladigan zamonaviy qarashlarga ega memolarning yetishmasligi	74
Nabiyev Hamidjon Mirzo o'g'li	
General Concept and Principles of Quality Management System	78
Atamirzayev Nodirbek Bekmirzayevich	
Transformatsiya jarayonida tijorat banklarining kreditlash faoliyatini rivojlantirish	84
Absamatov Anvar Ergashovich	
Oliy ta'lim massasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi	89
Karlibaeva Gulshat	
Интегральный показатель отбора экспертов для принятия коллегиальных диагностических решений	94
Uraqov Shokir Ulashovich	
Korxona faoliyatini tahlil qilishda boshqaruv hisobining roli	100
Abdurasulov Xumoyun Jalil o'g'li, Axmedov Xasan Ruzibayevich	
Raqamli iqtisodiyot va buxgalteriya hisobini tashkil etish	107
Abdullayev Abdurauf	
Moliyaviy hisobotni transformatsiya qilish	112
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	

O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiyaning makroiqtisodiy indikatorlarga ta'siri	116
Samarqand davlat uiversiteti, Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	

O'ZBEKISTON SHAROITIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MAKROIQTISODIY INDIKATORLARGA TA'SIRI

Samarqand davlat uiversiteti

Kattaqo'rg'on filiali iqtisodiyot yo'nalishi talabasi Sanakulova Iroda

Ilmiy rahbar:

Kuldoshev Lazizjon Sharifovich

Samarqand davlat universiteti

Kattaqo'rg'on filiali o'qituvchisi

kuldoshevlazizjon@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiyaning makroiqtisodiy indikatorlarga – YAIM o'sishi, ishsizlik darajasi, soliq tushumlari, eksport salohiyati va investitsiya muhiti kabi ko'rsatkichlarga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda statistik tahlillar, xalqaro tajriba hamda O'zbekistonda amalga oshirilgan islohotlar asosida raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy barqarorlikka qo'shayotgan hissasi ochib berilgan. Shuningdek, maqolada mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, transformatsiya, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, YAIM, ishsizlik, soliq tushumlari, innovatsiya, AKT, O'zbekiston.

Abstract: This article analyzes the impact of digital transformation on key macroeconomic indicators in Uzbekistan, including GDP growth, unemployment rate, tax revenues, export potential, and the investment climate. Based on statistical analysis, international experience, and national reforms, the study identifies the contribution of the digital economy to economic stability. The paper also outlines current challenges and suggests practical solutions.

Keywords: Digital economy, transformation, macroeconomic indicators, GDP, unemployment, tax revenues, innovation, ICT, Uzbekistan.

Аннотация: В статье рассматривается влияние цифровой трансформации на макроэкономические показатели в условиях Узбекистана, такие как рост ВВП, уровень безработицы, налоговые поступления, экспортный потенциал и инвестиционный климат. На основе статистического анализа, международного опыта и национальных реформ раскрывается вклад цифровой экономики в обеспечение экономической устойчивости. Также представлены проблемы и предложения по их решению.

Ключевые слова: цифровая экономика, трансформация, макроэкономические показатели, ВВП, безработица, налоговые поступления, инновации, ИКТ, Узбекистан.

KIRISH

So'nggi yillarda dunyo iqtisodiyoti keskin raqamli transformatsiya bosqichiga kirib bordi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida iqtisodiyotning barcha sohalarida yangi raqamli yechimlar paydo bo'lib, ular mehnat unumdorligi, iqtisodiy samaradorlik va xalqaro raqobatbardoshlikka sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, elektron tijorat, elektron hukumat, raqamli bank tizimlari va sanoatni raqamlashtirish tendensiyalari global makroiqtisodiy indikatorlarga bevosita ta'sir qilmoqda.

O'zbekiston ham bu global jarayondan chetda qolmay, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategik dasturi doirasida iqtisodiyotni raqamlashtirishni jadallashtirmoqda. 2020-yildan buyon Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi bo'yicha qabul qilingan islohotlar natijasida 2023-yilga kelib AKT xizmatlari eksporti \$342 millionni tashkil etdi, bu esa 2020-yilga nisbatan 3 barobar ko'pdir (Manba: Iqtisodiyot va moliya vazirligi). Shu bilan birga, "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali" orqali ko'rsatilayotgan xizmatlar soni 600 tadan oshdi, bu esa davlat xizmatlari samaradorligini oshirish va korrupsiyani kamaytirishga xizmat qilmoqda.

Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar kontekstida qaralganda, 2018–2024 yillar oralig'ida O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti (YAIM) o'rtacha 5,5% o'sish sur'atini saqlab qoldi. Jahon bankining tahlillariga ko'ra, bu o'sishning muhim qismini AKT sohasi va raqamli xizmatlar bilan bog'liq tarmoqlar tashkil qilmoqda. Raqamli transformatsiya ishsizlik darajasining pasayishiga ham ma'lum darajada ta'sir ko'rsatmoqda, ayniqsa yoshlar

va IT sohasiga oid kasblar uchun yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Ushbu maqolada O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiyaning makroiqtisodiy indikatorlar – xususan YAIM, ishsizlik darajasi, soliq tushumlari, eksport salohiyati va investitsiya muhitiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani tahlil qilinadi. Ilmiy asoslangan statistik tahlillar, xalqaro tajriba va mahalliy islohotlar tajribasiga tayangan holda, maqolada raqamli transformatsiyaning makroiqtisodiy barqarorlikka qo'shayotgan hissasi aniqlanadi va amaliy tavsiyalar shakllantiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiyaning iqtisodiyotga ta'siri masalasi so'nggi yillarda jahon miqyosida iqtisodiy va siyosiy tadqiqotchilarning e'tibor markazida bo'lib kelmoqda. Raqamli texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtirish, tranzaksion xarajatlarni kamaytirish, ma'lumot oqimini tezlashtirish va yangi raqamli xizmatlarni yaratish orqali yalpi ichki mahsulot (YAIM)ga, bandlikka, iste'molga va investitsiyalarga ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli transformatsiya tushunchasini turli olimlar har xil jihatdan ta'riflashgan. McKinsey kompaniyasining tadqiqotlari bo'yicha, raqamli transformatsiya - bu tashkilotning doimiy ravishda yaxshilanish va o'zgarish usullarini qayta shakllantirishga qaratilgan uzoq muddatli harakat hisoblanadi. Bu ta'rif raqamli transformatsiyaning bir martalik jarayon emas, balki doimiy rivojlanish ekanligini ta'kidlaydi. Rus olimlarining tadqiqotlari raqamli transformatsiyani biznes modellarini tubdan o'zgartirish jarayoni sifatida ko'rib chiqadi. Raqamli transformatsiya kichik biznes uchun yangi va muqarrar rivojlanish bosqichi bo'lib, raqobatbardosh bo'lish va yangi imkoniyatlardan foydalanish uchun zarur ekanligini ta'kidlaydilar. Bu yondashuv raqamli transformatsiyaning zarurligini ta'kidlaydi.

Ravshanov A.K. (2022) Raqamli iqtisodiyotning shakllanishida makroiqtisodiy omillarning roli Muallif raqamli infratuzilma, mehnat bozoridagi o'zgarishlar va YAIM o'sishi o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligini ta'kidlaydi. Elektron hukumat va soliq tushumlari o'rtasidagi bog'liqlikka urg'u berilgan.

Karimov Sh.K. (2021) Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va rivojlanish istiqbollari Raqamli transformatsiya - bu faqat texnologik yangilanish emas, balki iqtisodiy siyosatning yangi bosqichi. Muallif transformatsiyaning samarali amalga oshirilishi uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini zarur deb hisoblaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilgan raqamli transformatsiyaning asosiy makroiqtisodiy indikatorlarga ta'sirini baholash maqsad qilingan. Tadqiqotda miqdoriy va sifatli tahlil uslublaridan foydalaniladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyot yirik sanoat obyektlari ish samaradorligini oshirish, ishlab chiqarishda o'sish, faoliyat shaffofligini ta'minlash, mahsulot tannarxini kamaytirish imkonini beradi. Tarixda uchta sanoat inqilobi bo'lib o'tgan va raqamli iqtisodiyot to'rtinchi sanoat inqilobi deb hisoblanilayapti. Iqtisodiyotning barcha sohalarini raqamlashtirish jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuv, dunyo bozorida o'z o'rniga ega bo'lish, iqtisodiy ravnaq topish, aholiga qulayliklar yaratishning asosiy shartidir. Mazkur maqolada sanoat kompaniyalarini raqamlashtirish nuqtai nazaridan, ushbu sohalar o'rtasidagi aloqalarni hamda sanoatni rivojlantirishda raqamli transformatsiyaning o'рни, ushbu sohadagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari o'rganilgan. Raqamli transformatsiya; Integratsiya tizimi. So'ngi vaqtlarda "raqamli iqtisodiyot" tushunchasi juda ko'p marta qo'llanilmoqda. Darhaqiqat, ko'plab rivojlangan mamlakatlarda raqamli iqtisodiy ularning rivojlanish omillariga sezilarli darajada ta'sir o'tkazgan. Jamiyat hayotida raqamli iqtisodiyot muhim rol o'ynaydi.

Raqamli iqtisodiyot - bu xo'jalik faoliyatini yuritish bo'lib, bunda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishdagi asosiy omil raqamlar ko'rinshidagi ma'lumotlar bo'lib, katta hajmdagi axborotlarni qayta ishlash va shu qayta ishlash natijasini analiz qilish yordamida har xil turdagi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, texnologiyalar, qurilmalar, saqlash, mahsulotlarni yetkazib berishda oldingi tizimdan samaraliroq yechimlar tadbiq qilishdir.

Raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish orqali korxonalar operatsion xarajatlarini kamaytirmoqda, xizmat sifati va tezkorligi oshmoqda. ^[5]

Boshqacha qilib aytgancha, raqamli iqtisodiyot bu onlayn xizmatlar ko'rsatish, elektron to'lovlar amalga oshirish, internet savdo, kraudfanding va boshqa turdagi sohalarini raqamli kompyuter texnologiyalarini rivojlanishi bilan bog'langan faoliyatdir. So'nggi yillarda iqtisodiyotni rivojlantirishda ilg'or texnologiyalar va innovatsiyalarning ahamiyati oshib bormoqda. Eng yangi texnologiyalar ishlab chiqarish va biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Eng yangi texnologiyalar inson faoliyatining barcha yangi sohalariga kirib borishi bilan an'anaviy yondashuvlar va ish uslublari o'zgardi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) paydo bo'lishi va tarqalishi global iqtisodiyotga shu qadar ta'sir ko'rsatdiki, yangi bir hodisa – raqamli

iqtisodiyot paydo bo'ldi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'siri ostida odamlarning turmush tarzi o'zgara boshladi, foydalanuvchilar o'rtasidagi aloqalar o'zgardi -turli jug'rofiy mintaqalar, faoliyat sohalari va boshqalardagi odamlar o'rtasida aloqa o'rnatish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu raqamli iqtisodiyotning asosi bo'lgan axborot aloqalarining jadal o'sishidir. Raqamli texnologiyalarning ta'siri global miqyosda ham, mahalliy darajada ham sezildi. Raqamli iqtisodiyot yangi ishlab chiqarishlarning kombinatsiyasi sifatida global iqtisodiyotning tez o'sib borayotgan qismidir. Yangi texnologiyalar yaxshi tashkil etilgan xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ba'zi jihatlariga o'zgartiruvchi ta'sir ko'rsatadi, bu asosan ishlaydigan mexanizmlarni –aloqa vositalarini yoki sanoat mashinalarini raqamli mexanizmlarga almashtirish, shuningdek, ularni yanada modernizatsiya qilishdan iborat. Raqamli iqtisodiyotning o'sishi raqamli va mobil texnologiyalar bilan bevosita bog'liq bo'lgan bir qator bozorlarning o'sishi bilan bog'liq. Texnologiyalar rivojlanishining hozirgi bosqichida va bozorlarning hozirgi holati sharoitida raqamli iqtisodiyotni maqsad sifatida emas, balki iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish vositasi sifatida ko'rib chiqish kerak. Zamonaviy raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellarini taklif qiladi va boshqaruv mexanizmlarini o'zgaruvchan voqelikni aks ettirish uchun o'zgartirish zarurligini ta'kidlaydi. Afsuski, respublikada bu sohada ikkita katta muammo mavjud: telekommunikatsiya infratuzilmasi va mutaxassislarning yetishmasligi. Bu respublikamiz iqtisodiyotining raqamli aylanishiga jiddiy to'sqinlik qilishi va natijada raqamli iqtisodiyot sohasidagi sustlashishi mumkin. Dunyo mamlakatlari kabi O'zbekistonda ham raqamli iqtisodiyot rivojlanmoqda. Kundalik hayotimizga axborot texnologiyalarni tadbiiq qilinishi ortidan oddiy insonlar uchun ko'plab imkoniyatlar yaratilmoqda. Hozirga kunda uydin chiqmasdan ko'plab oziq-ovqat mahsulotlari va taomlariga buyurtma berishimiz, ularni uyimizgacha yetkazib berishlari mumkin. Bunga sabab sifatida raqamli iqtisodiyotni O'zbekistonda rivojlanishini bir qancha to'siqlarini ko'rsatib o'tish mumkin. Yalpi ichki mahsulotda raqamli iqtisodiyot ulushi bo'yicha jahon yetakchi mamalakatlardan biri Buyuk Britaniyadir (12,4%.) 2016-yilda e'lon qilingan Xalqaro ma'lumotlar korporatsiyasi tahlilchilarining tadqiqotiga ko'ra, raqamli transformatsiya texnologiyalarining butun dunyo global xarajatlari har yili o'rtacha 16,8 foizga o'sib, 2019-yilga kelib 2,1 trln. AQSH dollarini tashkil etadi. Raqamli iqtisodiyot yirik sanoat obyektlari ish samaradorligini oshirish, ishlab chiqarishda o'sish, faoliyat shaffofligini ta'minlash, mahsulot tannarxini kamaytirish imkonini beradi. Raqamli sanoatlashtirish bugungi kunga kelib davlatlar iqtisodiyotining rivojlanishidagi asosiy harakatlantiruvchi kuchga aylandi. 2019-yilda sanoatni raqamlashtirish jahon raqamli iqtisodiyotining 84,3 foizini va jahon yalpi ichki mahsulotining 35 foizini tashkil etdi. Rivojlangan mamlakatlarda sanoatni raqamlashtirish raqamli iqtisodiyotning 86,3 foizini tashkil qildi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda bu ulush 78,6 foizni tashkil etdi. Rivojlangan davlatlar aloqa va dasturiy ta'minot sohasidagi eng kuchli vakillar AQSH, Germaniya, Buyuk Britaniya, Janubiy Koreya, Rossiya, Yaponiya bo'lib, ular elektron tijorat va ilg'or ishlab chiqarish bilan shug'ullanishni eng birinchilardan bo'lib boshlab bergan mamlakatlar qatoriga kiradi. Raqamli industrializatsiya tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishi va birlamchi, ikkilamchi va uchlamchi toifalarga ajratilishi mumkin.

Faoliyat turiga ko'ra biz ularni qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalariga ajratishimiz mumkin. Dunyoda, xizmat ko'rsatish sohasida raqamli transformatsiya boshqa ikki sektorga qaraganda tezroq sur'atlarda ro'y bermoqda. Bu, asosan, har bir sektorning o'ziga xos xususiyatlariga bog'liq. Xizmat ko'rsatish sohasida raqamli transformatsiya ishlab chiqarishga qaraganda osonroq amalga oshiriladi, chunki xizmat ko'rsatish sohasida doimiy xarajatlar kamroq, tranzaksiya xarajatlari esa yuqori. Qishloq xo'jaligida raqamli transformatsiyani amalga oshirishda to'siqlar ko'proq bo'ladi, chunki bu sohadagi ishlab chiqarish katta darajada atrof-muhit va tabiiy omillarning ta'siriga bog'liq.

Zamonaviy kompyuterlar va texnik vositalar evaziga boshqarishdagi axborot jarayonlari texnologiyasini butunlay o'zgartirish mumkin. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatidagi holatni real vaqt rejimda aksettirish, uzatilayotgan va qabul qilinayotgan ma'lumotlarning tezkorligi va ishonchligini ta'minlash, ma'lumotlarni qayd qilish, xabarlarini izlash va guruhlashni sodda holatga keltirish, axborot saqlashni mukammallashtirish, hisobotlar tayyorlashda kishimehnatini kamaytirish, xo'jalik bo'g'inlari orasidagi o'zaro bog'lanish va axborot oqimi sifatini ko'tarish korxonalarda iqtisodiy xavfsizlik tizimining muhim elementlaridan hisoblanadi. Xalqaro tajriba shundan dalolat bermoqdaki, bugungi kunda raqamli texnologiyalar asosan ilmiy hamjamiyat va xususiy sektorda jadal rivojlanmoqda. Shuning uchun davlat, aynan, ushbu sohalarda innovatsion loyihalar va IT-kompaniyalarni qo'llab quvvatlagan holda qulay ekotizimni yaratishi lozim. Shuningdek, davlat innovatsion va raqamli ekotizimni qo'llabquvvatlash sohasida raqamli ta'limning zamonaviy metodlarini qo'llab-quvvatlashi, innovatsion xizmatlarni samarali tartibga solish normalarini ishlab chiqishi, yangi bozorlarni o'zlashtirishda ko'maklashishi hamda texnologik jarayonlarning chuqurlashuvida yuzaga chiqadigan risklarni pasaytirish choralarini ko'rishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, insoniyat taraqqiyotining hozirgi davri va yaqin istiqbolida iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvi tizimining sifat jihatdan rivojlanishi raqamli texnologiyalarni keng

joriy etish bilan bevosita bog'liq bo'lib bormoqda. Mamlakatimiz taraqqiyotining istiqboli ham raqamli iqtisodiyot rivojlanishi va raqamli texnologiyalarning qamrov darajasiga tayanadi. O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiyaning makroiqtisodiy indikatorlarga ta'sirini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga joriy etish yalpi ichki mahsulotning o'sishiga, ish o'rinlarining ko'payishiga, soliq tushumlarining ortishiga va iqtisodiy faoliyatda shaffoflik darajasining oshishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Jumladan, AKT xizmatlari eksportining 2020–2023-yillarda 3 barobar o'sishi, elektron hukumat va raqamli xizmatlar sonining ortishi davlat boshqaruvi samaradorligining ortib borayotganini tasdiqlaydi.

Statistik ma'lumotlar va xalqaro tajriba asosida aytish mumkinki, raqamli transformatsiya iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni ta'minlashning muhim omiliga aylanmoqda. Biroq, O'zbekistonda bu jarayon hali to'liq rivojlanmagan bo'lib, telekommunikatsiya infratuzilmasining zaifligi, malakali kadrlar tanqisligi va normativ-huquqiy bazaning yetarli emasligi kabi muammolar mavjud. Shu bois, davlat tomonidan raqamli ekotizimni qo'llab-quvvatlovchi institutsional mexanizmlarni kuchaytirish, ta'lim tizimini raqamli zamonaviy kasblarga moslashtirish hamda innovatsion loyihalarni rag'batlantirish zarur.

Umuman olganda, raqamli transformatsiya – bu texnologik yangilanish emas, balki iqtisodiyotni tubdan qayta tashkil etuvchi tizimli islohotdir. O'zbekistonning iqtisodiy taraqqiyoti ham aynan shu jarayonning qamrov darajasiga va sifatiga bevosita bog'liq bo'ladi. Kelgusida raqamli iqtisodiyotni ustuvor yo'nalish sifatida rivojlantirish orqali mamlakat global iqtisodiy makonda o'z o'rnini mustahkamlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori *“Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to'g'risida* PQ–6079-son, 2020-yil 5-oktabr.
2. Ravshanov A.K. (2022). Raqamli iqtisodiyotning shakllanishida makroiqtisodiy omillarning roli. – Toshkent: Iqtisodiyot va ta'lim nashriyoti.
3. Karimov Sh.K. (2021). Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va rivojlanish istiqbollari. – Toshkent: Iqtisodiyot va moliya.
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). *AKT xizmatlari eksporti bo'yicha statistik axborot byulleteni*. www.mf.uz
5. Kuldoshev.L Xizmat ko'rsatish korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash yo'llari. Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali. 2025 yil
6. Qurbonov S. (2022). Raqamli iqtisodiyot sharoitida makroiqtisodiy ko'rsatkichlar monitoringi va prognozlash metodlari. – Toshkent: “Iqtisodiyot” nashriyoti.
7. Normatov B.T., & Mamajonov A.K. (2021). O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi: holati, muammolari va istiqbollari. – “Iqtisodiyot va ta'lim” ilmiy-amaliy jurnali, №4, 45–52-betlar.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100